

L'ESPILL

REVISTA FUNDADA PER JOAN FUSTER
SEGONA ÈPOCA / NÚM. 3 / TARDOR 1999

DIRECTOR: Antoni Furió

CAP DE REDACCIÓ: Gustau Muñoz

CONSELL DE REDACCIÓ:

Xavier Antich, Olga Dénia,
Martí Domínguez, Ferran
Garcia-Oliver, Vicent Olmos,
Faust Ripoll, Pau Viciano

CONSELL ASSESSOR:

Cèlia Amorós, Joan Becat,
Manuel Borja-Villel, Eudald
Carbonell, Narcís Comadira,
Manuel Costa, Alfons Cucó,
François Dosse, Antoni Espasa,
Ramon Folch, Mario Garcia
Bonafé, Salvador Giner, Josep
Fontana, David Jou, John
Keane, Giovanni Levi, Isabel
Martínez Benlloch, Joan
Francesc Mira, Javier Muguerza,
Francesc Pérez Moragón,
Damià Pons, Josep Ramoneda,
Ferran Requejo, Vicenç Rosselló,
Xavier Rubert de Ventós, Pedro
Ruiz Torres, Vicent Salvador,
Josep Maria Terricabras,
Vicent Todolí, Enzo Traverso,
Josep Antoni Ybarra

Edita: Universitat de València
i Edicions Tres i Quatre

Redacció, administració i subscripcions:
Publicacions de la
Universitat de València,
Arts Gràfiques, 13 46010 València.
Tel.: 96 386 41 15 Fax: 96 386 40 67
E-mail: lespill@uv.es

Disseny gràfic: Enric Solbes
Fotocomposició i maquetació:
Publicacions de la

Universitat de València
Impressió: Tipografia Artística Puertes
Distribució: Enlace S.A.

Tels.: 96 186 10 34 / 93 338 14 00 /
971 71 30 78

ISSN: 0210-587 X

Dipòsit legal: V-2686-1979

Preu d'aquest número: 1.500 ptes.

EDITORIAL

Com és ben sabut, la sobirania tradicional dels estats-nació, tal com es va establir a partir de les revolucions liberals, es troba sotmesa actualment a processos d'erosió o, si més no, de redefinició, lligats a les grans transformacions d'aquest tombant de segle. El fenomen, certament, és mundial i es manifesta amb trets específics segons els diferents contextos historicoculturals. En la nostra àrea immediata, la lògica de la construcció europea –i, al capdavall, els efectes dels processos més amplis de l'anomenada globalització– empenyen a la limitació del poder estatal en terrenys tan definitoris com la regulació de les economies, la moneda o la política exterior i de defensa. D'altra banda, les exigències de la racionalitat administrativa, l'aplicació del principi de subsidiarietat o les demandes d'acostament del poder allà on sorgeixen els problemes, afavoreixen les tendències descentralitzadores, les polítiques de «devolució» o, en tot cas, el qüestionament de les velles estructures centralitzades. Es planteja aleshores qui ha de ser el subjecte polític que ha d'assumir més poder per la base. El magma d'aspirants –regions, ens autònoms, ciutats, àrees metropolitanes– no pot amagar realitats pregones, tot i que sovint aixafades. No pot amagar l'existència de cultures i pobles diferenciats que han sobreviscut a l'embat uniformitzador dels estats. En general, la reivindicació nacional dels pobles no assimilats per l'homogeneïtzació impulsada pels estats té significació democràtica, en el sentit que pot fer més autèntica la democràcia i la ciutadania. I a més contribueix a posar en evidència el rerefons identitari, de nacionalisme d'estat excloent, que sovint ha legitimat els poders oficials. Ara: davant aquest procés de qüestionament ideològic i pràctic de les atribucions de la seua sobirania, es pot constatar la tendència dels estats a reafirmar-se com a marcs nacionals, tot insistint en la dimensió simbòlica que els fa, en expressió de Benedict Anderson, «comunitats imaginades». Aquesta reacció defensiva adopta formes molt diverses,

segons el context. En el cas espanyol, per exemple, es pot observar una tendència a reforçar els discursos nacionalistes clàssics –afavorida pel control dels antics i nous instruments nacionalitzadors– i, particularment, a regenerar aquests discursos de matriu identitària una mica tornada a través d'un «neonacionalisme» que apel·la als valors universalistes i fins i tot al «patriotisme constitucional», sense deixar de ser, però, menys uniformitzador i excoent. A hores d'ara el reconeixement de la pluralitat nacional de l'Estat espanyol és una assignatura pendent (i molt problemàtica). No hi ha massa motius per a l'optimisme quan veiem com fins i tot el pluralisme cultural és qüestionat per sectors consistents dels àmbits de creació d'opinió: els intel·lectuals i els mitjans de comunicació. Quina presència i quin reconeixement tenen, per exemple, les cultures no castellanes en l'àmbit espanyol? Un cert progressisme hispànic té encara un llarg camí d'autoclarificació a fer, que hauria de començar per sotmetre a anàlisi el llegat del franquisme en termes de nacionalisme identitari, de tradició reaccionària, que ocupà durant quaranta anys (uns anys, a més, decisius en la configuració de la formació social actual) l'espai públic i tots els mitjans de «nacionalització». I tanmateix a hores d'ara assistim al llançament d'un neonacionalisme espanyol que, sense reconèixer-se com a tal, busca el seu entroncament històric amb la tradició liberal del segle XIX i, sobretot, amb el pensament polític contemporani. Sense menystenir els rebrots del vell espanyolisme reaccionari, no hi ha dubte que el neonacionalisme que insisteix en el patriotisme constitucional o en els valors de la modernitat ha esdevingut una ideologia amb una subtil voluntat de persuasió al servei de la nació i la cultura espanyoles uniformes com a únic horitzó legítim. Un nacionalisme que malgrat la seua vocació de neutralitat i de racionalitat, massa sovint no amaga les actituds desqualificadores i crispades. I que tampoc no pot ocultar les vinculacions subterrànies que l'uneixen al vell nacionalisme tradicional i identitari de l'*España una*, amb les mitologies, simbologies i genealogies corresponents. Alguna cosa grinyola.